

GUIDE OCH CHECKLISTA FÖR HORISONTELLA MÅL

*“Vi är den första generationen som kan utrota fattigdomen,
och den sista som kan bekämpa klimatförändringarna”*

FNs generalsekreterare Ban Ki-moon

Samtliga projekt i LEADER Sydöstra Skåne ska främja hållbar utveckling. Syftet med de horisontella målen är således att säkerställa att ingen utvecklingsinsats görs på bekostnad av människan, naturen eller samhället eller som på något sätt kan äventyra kommande generationers möjligheter.

Det kan anses vara svårt att förena de enskilda utvecklingsprojektens huvudmål med de horisontella målen. Hållbar utveckling är ett stort kunskapsområde med många svåra begrepp och teorier, som dessutom ständigt förändras och utvecklas. För att hjälpa och underlätta för projekten i såväl ansöknings- som i genomförandefasen har vi därför tagit fram denna guide som kan användas som en vägledning för projektägarna så att projektet bidrar till att främja hållbar utveckling.

För att säkerställa och visa på att ni i projektgruppen tar hänsyn till de horisontella målen är det lämpligt att gå igenom checklistorna i guiden redan i idéstadiet för att få med dessa frågeställningar i både projektplan och ansökan. Fundera på hur ert projekt kan arbeta med de horisontella målen för att göra ert projekt bättre och nytänkande.

Lokalt ledd utveckling

LEADER
SYDÖSTRA SKÅNE

Vad är hållbar utveckling

Begreppet hållbar utveckling myntades 1987 i FN-rapporten "Vår gemensamma framtid", även kallad Brundtlandrapporten, med beskrivningen "en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov". Ytterst handlar det om en god livskvalitet, för alla, nu och i framtiden.

Hållbar utveckling är numera ett grundbegrepp i FN:s arbete och ett övergripande mål i svensk politik. För att uppnå hållbar utveckling finns det tre dimensioner som måste samspela och stödja varandra: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Nedan beskrivs de tre dimensionerna lite närmre.

Ekologisk hållbarhet

Med ekologisk hållbarhet menas att på sikt kunna behålla jordens ekosystem och deras funktioner, dvs. att produktionen av varor och tjänster inte får kompromissa med ekosystemens möjlighet att hinna återskapa använda resurser.

Social hållbarhet

Med social hållbarhet menas ett samhälle som är jämställt och jämlikt, ett samhälle där alla människors lika värde står i fokus och där alla människor känner sig inkluderade och är delaktiga i samhällsutvecklingen.

Ekonomisk hållbarhet

Med ekonomisk hållbarhet menas det att skapa en ekonomisk utveckling utan att slita på naturresurser eller människor, att en ekonomisk tillväxt inte får ske till priset av ett ojämlikt samhälle och en förstörd miljö. Ekonomisk hållbarhet kan också innebära en stabil ekonomi, det att människor ska kunna bo och verka var de vill och inte behöva bli tvungna att flytta på grund av ekonomiska skäl.

EKOLOGISK HÅLLBARHET

Landskapet i sydöstra Skåne är mångfacetterat och erbjuder en rik variation av naturtyper. Av denna anledning är det viktigt att våra utvecklingsinsatser tar hänsyn till områdets naturvärden, ekosystemtjänster och biologiska mångfald. Inga utvecklingsinsatser får bedrivas som förstör eller allvarligt skadar vår natur.

Vattnet är en annan viktig resurs i vårt leaderområde och utökade leaderområde. Av denna anledning är det viktigt att våra utvecklingsinsatser tar hänsyn till områdets hav, sjöar och vattendrag samt hushållar med dess mark- och vattenresurser.

ORDLISTA

Ekosystemtjänster – Funktioner i ett ekosystem som är till nytta för människor. Dessa tjänster produceras av ekosystemen och är ”gratis”. Exempel på ekosystemtjänster är: biologisk mångfald, pollinering, fotosyntes, luft- och vattenrening, skadedjursreglering, skydd mot naturkatastrofer som översvämningar och jordskred, grönytor för rekreation, reducering av partikelhalter och växthusgaser samt bildandet av bördig jord.

Livscykelperspektiv – Är att tänka i ett helhetsperspektiv från vagga till grav. Hur kan man minska den totala miljöpåverkan under t.ex. en produkts livscykel; från behov till råvara via tillverkning och användning till avfall, inklusive transporter och energiåtgång.

CHECKLISTA

Ta hjälp av frågorna nedan för att beskriva hur arbetet för en ekologisk hållbar utveckling är relevant i ert projekt. Låt beskrivningen utgå från hur det ser ut i leaderområdet i dag och redogör för hur projektet kan integrera och följa upp arbetet med ekologisk hållbarhet.

1. Vilka naturresurser är projektet beroende av? Exempelvis: skog, mineraler, vind, vatten, fossila bränslen. Vad händer om tillgången till dessa ändras? Hur kan projektet bidra till mer hållbar användning av naturresurserna?

2. Hur kan projektet bidra till resurseffektivitet hos målgruppen? Kan projektet utveckla leaderområdets aktörer så att de exempelvis:

- Använder mindre material?
- Använder och återanvänder material på ett effektivare sätt?
- Sparar energi?
- Minskar utsläppen?
- Använder mer miljöanpassade transporter?

3. Tar projektet fram nya innovativa produkter, tjänster och lösningar som minskar påfrestningen på miljön? Om ja, hur? Använd gärna ett livscykelperspektiv. För vilka/vilken målgrupp är dessa produkter, tjänster och lösningar till för?

4. Hur planerar ni att följa upp vilka konsekvenser projektet har för miljön, på kort och lång sikt? På vilket sätt kommer effekterna av projektet att mätas? Vad ska följas upp? T.ex. användningen av resurser, energi, energislag, markanvändningen och biologisk mångfald.

5. Vilka aktörer i er närhet arbetar med miljö- och hållbarhetsfrågor? Finns det möjlighet till erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring?

6. Arbetar ni med miljökrav vid upphandlingar? Vilka krav ställs? Hur följs detta upp?

7. Har projektet någon positiv eller negativ inverkan på ekosystemtjänster i regionen?

8. Har nya innovativa produkter, tjänster och lösningar baserade på ekosystemtjänster, och/eller stärkandet av ekosystemtjänster, tagits fram?

TÄNK PÅ!

Att minska eller helt undvika konsumtion är den främsta åtgärden för att minska miljöpåverkan.

Vid konsumtion kan ett livscykelperspektiv underlätta för att se en produkts eller en tjänsts hela miljöpåverkan.

Miljöproblem ska i första hand förebyggas och miljövänligt beteende främjas. I andra hand är det viktigt att miljöanpassa olika verksamheter. Först i tredje hand är det viktigt att kompensera för de miljökador som orsakats.

Tänk på hur ni reser i projektet, underlätta att resa kollektivt eller att samåka till projektaktiviteter.

Gör studiebesök eller bjud in någon från en tidigare lyckad insats.

Lyft gärna goda exempel och lev som ni lär!

SOCIAL HÅLLBARHET

Leaderområdet har i stort en kreativ, aktiv och företagsam befolkning, som har identifierats som den främsta resursen för vårt område. Men det finns grupper som inte är helt inkluderade eller delaktiga i samhällsutvecklingen, t.ex. unga, personer med utländsk bakgrund eller personer med funktionsnedsättningar. Antalet kvinnor med eget företag i leaderområdet är lägre än riksgenomsnittet. Av dessa anledningar är det viktigt att våra utvecklingsinsatser strävar mot ökad delaktighet, inkludering, tillgänglighet och jämställdhet.

Social hållbarhet är viktigt för områdets attraktivitet och utveckling och leder till ökad framtidstro och ökat lokalt engagemanget, vilket i längden även kan ha inverkan på folkhälsan.

ORDLISTA

Användbarhet – Det att ge personer med funktionsnedsättningar möjlighet att i sin livssituation; vara delaktiga i samhällets utbud och aktiviteter, använda tjänster, besöka lokaler, ta del av samhällsinformation och leva så självständigt som möjligt.

Diskriminering – Det att någon missgynnas eller behandlas sämre än andra av osakliga grunder.

Funktionshinder – Det som uppstår när en person med funktionsnedsättning möter hinder i vardagsmiljön. Det kan till exempel handla om brister i den fysiska miljön, i bemötande, allmänna kommunikationsmedel och information.

Funktionsnedsättning – En nedsättning av en fysisk, psykisk eller intellektuell förmåga. En funktionsnedsättning kan både vara synlig eller dold.

Termerna **funktionsnedsättning** och **funktionshinder** används i enlighet med Socialstyrelsens rekommendationer.

Jämlikhet – Jämlikhet betyder att alla människor har samma värde och rättigheter och ska behandlas likvärdigt.

Jämställdhet – Jämställdhet handlar om att kvinnor och män ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Jämställdhet mellan kvinnor och män förutsätter en jämn fördelning av makt och inflytande, samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande, arbete, arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet, lika tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger, delat ansvar för hem och barn samt frihet från könsrelaterat våld.

Könsmönster – Förstärks då flickor och pojkar eller kvinnor och män behandlas på olika sätt till följd av föreställningar om att de är olika. Ett traditionellt könsmönster kan vara att flickor och kvinnor förväntas vara mer omhändertagande medan pojkar och män förväntas vara mer fysiskt aktiva.

Mångfald – En variation av egenskaper och erfarenheter hos individer.

Likabehandling och icke-diskriminering – Betyder att ingen får diskrimineras eller hindras från att utnyttja sina rättigheter på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Alla människor ska ha samma möjligheter till utbildning, jobb och service.

Tillgänglighet – Begreppet tillgänglighet är ett samlat begrepp för tillgänglighet och användbarhet. Det handlar om miljön, men även om utformning av inredning, produkter och tjänster samt information i ett helhetsperspektiv.

CHECKLISTA

Ta hjälp av frågorna nedan för att beskriva hur arbetet för en social hållbar utveckling är relevant i ert projekt. Låt beskrivningen utgå från hur det ser ut i leaderområdet i dag och redogör för hur projektet kan integrera och följa upp arbetet med social hållbarhet.

1. Vilken kompetens kring mänskliga rättigheter, jämlikhet, jämställdhet, tillgänglighet, likabehandling eller icke-diskriminering finns i projektgruppen?
2. Vilka personer ingår i projektgruppen? Hur kan projektgruppen breddas och få in personer med olika bakgrund, kompetenser och erfarenheter som kan bidra med nya infallsvinklar och en bättre analys av möjligheter?
3. Vilka aktörer i er närhet arbetar med mänskliga rättigheter, jämlikhet, jämställdhet, tillgänglighet, likabehandling eller icke-diskriminering? Finns det möjlighet till erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring?
4. Vilken målgrupp har projektet? Hur kan ni bredda målgruppen och nå ut till fler grupper? Vilka risker medför det om ni väljer bort vissa perspektiv eller grupper? Kan ni anpassa ert språk och era kommunikationskanaler till nya grupper?
5. Har projektet tydliga mål relaterade till mänskliga rättigheter, jämlikhet, jämställdhet, tillgänglighet, likabehandling eller icke-diskriminering? Hur följer ni upp det?
6. Kommer projektets resultat till nytta för flera olika grupper? Hur då?
7. Vilka branscher i berörs av projektet? Vilka grupper av personer arbetar i dessa branscher? Vilka grupper arbetar inte i dessa branscher? Och varför ser det ut så?
8. Vilka företag deltar i projektet? Vilka driver dessa företag?
9. Arbetar ni med sociala krav vid upphandlingar (t.ex. kompetens kring mänskliga rättigheter, jämlikhet, jämställdhet, tillgänglighet, likabehandling eller icke-diskriminering)? Vilka krav ställs? Hur följs detta upp?
10. Kan projektet ha insatser kring att bemöta stereotypa jargonger och vikten av att arbeta med värderingar och arbetsmiljö?

11. Kan projektets resultat bidra till ett ökat inflytande och en ökad delaktighet för grupper som vanligtvis inte är delaktiga i den här typen av utvecklingsinsatser?

12. Kan projektets resultat bidra till ökad jämställdhet? Kommer projektets resultat till nytta för båda könen? Bidrar projektet till att bryta traditionella könsmönster?

13. Kan projektets resultat bidra till ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättningar? Hur då?

14. Följer ni upp hur insatserna eller metoderna påverkar projektet? Ser till att effekterna av ert projekt går att mäta? Exempel på frågor om uppföljning kan vara:

- Vilka nya målgrupper har ni nått?
- Hur ser könsfördelningen ut?
- Hur ser åldersfördelningen ut?
- Hur har attityder förändrats?
- Har tillgängligheten ökat eller uppfyllts?

TÄNK PÅ!

Förutfattade meningar och attityder kan skada arbetet i projektet, t.ex. om förväntningar och bemötande ser olika ut.

Insatser som handlar om att arbeta med värderingar i en organisation kan främja social hållbarhet.

Okunskap, negativa attityder och fördomar kan leda till att nödvändiga förbättringar av tillgängligheten inte blir genomförda och till brister i bemötande. Brister i rutiner kan skapa strukturella hinder.

Se förutsättningar, möjligheter och resurser när ni planerar för att öka tillgängligheten och delaktigheten. Det gäller att tänka efter före, planera, genomföra åtgärder och sedan följa upp samt utvärdera.

Säkerställ att alla projektets aktiviteter, evenemang, lokaler, inklusive inredning och utrustning, samt kommunikation och information, kommer att beaktas ur ett tillgänglighetsperspektiv.

En människa kan riskera att utsättas för diskriminering av mer än ett skäl. Exempelvis visar statistik att utrikesfödda kvinnor har svårare att få jobb än både svenskfödda kvinnor och utrikesfödda män.

Kommunikationen är viktig, använd genomtänkt och inkluderande kommunikation istället för svårbegriplig text och stereotypa bilder.

Lyft gärna goda exempel och lev som ni lär!

EKONOMISK HÅLLBARHET

Besöks-, jordbruks-, fiske-, hantverks- och handelsnäringen i sydöstra Skåne står på olika sätt inför stora utmaningar. Dessa näringar har därmed också stora utvecklingsmöjligheter och bör kunna bidra till en ökad tillväxt. Men det är viktigt att våra utvecklingsinsatser inte medför några negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten och hushåller med resurserna, t.ex. genom att satsa på återanvändning, sparsamhet, förbättrat resursutnyttjande och nya uppfinningar.

Det är också viktigt med en stabil ekonomi, som ger människor möjlighet att kunna bo och verka i sydöstra Skåne och inte behöva bli tvungna att flytta på grund av ekonomiska skäl.

ORDLISTA

Resurs – En tillgång, t.ex. arbetskraft, tid, pengar, lokaler, naturtillgångar, råvaror, energi eller kunskap.

Etik – Reflektion över moralen.

CHECKLISTA

Ta hjälp av frågorna nedan för att beskriva hur arbetet för en ekonomisk hållbar utveckling är relevant i ert projekt. Låt beskrivningen utgå från hur det ser ut i leaderområdet i dag och redogör för hur projektet kan integrera och följa upp arbetet med ekonomisk hållbarhet.

1. Kan ert projekt bidra till att samhällets resurser utnyttjas på ett mer effektivt sätt? Hur då?
2. Innebär ert projekt en teknikutveckling som kan främja ekonomisk hållbar utveckling?
3. Bidrar ert projekt till en effektivare omsättning av material, kan ni t.ex. ersätta varor med tjänster eller återanvända?
4. Kan projektet bidra till långsiktiga ekonomiska vinster? Hur då?
5. Har ingående företagare några etiska riktlinjer som kan främja ekonomisk hållbarhet? T.ex. genom att ställa krav på sina underleverantörer att deras anställda har bra arbetsförhållanden.
6. Bidrar projektet till att möta efterfrågan med ett lämpligt utbud? Hur då?
7. Använder sig projektet av lokala produkter och tjänster för att värna den lokala ekonomin? Hur då?
8. Kan ert projekt bidra till en förändrad inkomstfördelning som kan minska ekonomiska klyftor mellan olika grupper? Hur då?
9. Bidrar projektet till att möta såväl dagens som framtidens behov? Hur då?

TÄNK PÅ!

Ett ekonomiskt hållbarhetstänk handlar mycket om resurser. Genom återvinning, sparsamhet och nya uppfinningar finns möjlighet att nå ekonomisk hållbarhet.

Lyft gärna goda exempel och lev som ni lär!

LÄS MER!

Globala målen för hållbar utveckling

globalamalen.se

Hållbar Utveckling Skåne

hutskane.nu

Miljömål.se

miljomal.se

ESI-support

esisupport.se

Myndigheten för delaktighet

mfd.se

Jämställ.nu

jamstall.nu

Diskrimineringsombudsmannen

do.se

INDIKATORER

LEADER Sydöstra Skåne kommer att mäta hur samtliga projekt under programperioden hjälper till att uppfylla de horisontella målen genom nedanstående indikatorer.

Horisontella mål	Indikatorer
Mål 1: Ekologisk hållbarhet	Antal projekt som genomför insatser för att bidra till ekologisk hållbarhet
Mål 2: Social hållbarhet	Antal projekt som genomför insatser för att bidra till social hållbarhet
	Antal projektdeltagare uppdelat på kvinnor och män samt efter ålder
	Antal personer i projektorganisationen uppdelat på kvinnor och män samt efter ålder
	Antal personer i som arbetat i projektet uppdelat på kvinnor och män
Mål 3: Ekonomisk hållbarhet	Antal projekt som genomför insatser för att bidra till ekonomisk hållbarhet

Lokalt ledd utveckling

LEADER
SYDÖSTRA SKÅNE

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska socialfonden

LEADER Sydöstra Skåne | info@leadersydostraskane.se
www.leadersydostraskane.se | www.facebook.com/leadersydostraskane